

Några ord om yngsjömörderskan Anna Månsdotter.

Ransakningen.

Anna Månsdotter blef häktad samtidigt med sonen Per Nilsson, sedan denne senare redan för sin svärfader bekänt att han mördat sin hustru. Wid denna bekännelse fritog han dock modren från all delaktighet i brottet. Under första ransakningen förnekade Anna Månsdotter också all delaktighet och påstod, att hon ej hade ringaste vetskap om mordet, förr än sonen aflagt sin bekännelse. En mängd vittnen visste emedlertid berätta, att hon varit synlig å platsen för mordet vid tiden för dess utförande, men emot hennes nekande och sonens försäkran om hennes oskuld, fans dock ingen laglig bevisning. Domaren ansåg sig därför ej kunna döma henne, men blef öfverröstad af Nämnden (Rättens bisittare), som var öfvertygad om hennes brottslighet, och Härads Rättens dom blef därför lika för mor och son: »Att för mord mista lifvet». Utslaget måste dock underställas Kongl: Hof Rättens pröfning, och man ansåg för ganska säkert att Hof Rättens utslag skulle för Anna Månsdotter varda friande, enär laglig bevisning emot henne ej förefans. Innan Hof Rätten hann att afgifva något utslag, hade emedlertid Anna Månsdotter för Fängelse Direktören bekänt sin medbrottslighet och sonen erkänt riktigheten af modrens bekännelse. Dessa bekännelser,

skriftligt affattade, underskrifna och bevittnade, insändes till Kongl: Hof Rätten, som med anledning deraf fann skäligt visa målet åter till ny ransakning. Vid den förnyade ransakningen vidblef Anna Månsdotter sin bekännelse angående delaktighet i mordet. Nu blef äfven det osedliga förhållandet emellan mor och son föremål för Rättens pröfning, och detta nya brott, hvarå ingen direkt bevisning kunde finnas, bekände båda, troligen utan tanke på det svåra ansvar som följer på ett sådant brott. Ransakningen ledde nu till en något oväntad utgång. Härads Rätten kom nemligen till den uppfattning af målet, att Anna Månsdotter ensam föröfvat mordet och att sonen vetat derom först sedan det var verkställt, samt då biträdt modren att undanrödja spåren efter brottet. Det osedliga förhållandet mellan mor och son ansåg Rätten modren ha varit orsak till och domen blef derföre, för Anna Månsdotter: straffarbete för lifstiden för osedlighetsbrottet och för mord å sin son-hustru att mista lifvet, eller i ena bot lifvets förlust; Per Nilsson två år och nio månaders straffarbete för osedlighetsbrottet samt endast sex månaders fängelse för delaktighet i mordet eller sammanlagdt tre års straffarbete. Utslaget underställdes äfven nu Kongl: Hof Rättens pröfning. Att Per Nilsson, som insåg att han ej kunde hjälpa modren, var belåten med denna dom var ju sjelfklart. Oaktadt han förut bekänt, att han var både medveten och medbrottslig i mordet, var hans medbrottslighet nu förklarad vara af den ringa beskaffenhet, att brottet kunde försonas med sex månaders fängelse. Han hade förstått att följa med Härads Rättens uppfattning, så att han i sina svar på Domarens frågor afvek från sin förra bekännelse och tillät, att hela skulden kastades på modren — en märkvärdig öfvergång ifrån att förut ha sökt helt och hållit fritaga henne från brottet. Per Nilsson måste emedlertid på ett eller annat sätt ha kommit till insigt om det orätta i att han frångått sin bekännelse, ty det dröjde ej länge, förr än han afgaf ny bekännelse inför Fängelse Direktören.

Af denna framgick, att han med modren öfverenskommit om mordet på hustrun och att de båda gemensamt utfört dådet på så sätt, att Per Nilsson hållit hustrun medan modren strypt henne. Denna nya bekännelse, som Per Nilsson tilläts skriftligen afgifva, inlemnades till Kongl: Hof Rätten, som med anledning deraf fann skäligt ånyo visa målet åter till ny ransakning inför Härads Rätten. Vid de ransakningar, som nu följde, vidhöllo såväl Anna Månsdotter som Per Nilsson sina bekännelser, och fann Härads Rätten därför slutligen skäligt att, utom ansvar för sedlighetsbrottet, döma de tilltalade att hvar för sig mista lifvet. Detta utslag blef sedan fastställt af såväl Kongl: Hof Rätten som Högsta Domstolen. Som känt är fick Per Nilsson nåd, så att han fick umgälla sina brott med straffarbete för lifstiden, hvaremot Anna Månsdotters underdåniga nådeansökan lemnades utan afseende.

Detta nu en kort öfversigt af ransakningens gång. Många orsaker ha medverkat att göra detta mål ovanligt inveckladt. De anklagade voro hvar för sig ytterst svåra. Modren genom ett ovanligt slutet sinnelag och sonen genom en slöhet i karaktären, som gjorde det för honom möjligt att med samma lugn och samma trygga utseende tala den ena gången sanning, en annan gång lögn. Modren var så till vida bättre, att sedan hon en gång bekänt sin medbrottslighet, försökte hon ej att gå ifrån sin bekännelse; hon syntes tvertom fullkomligt likgiltig hur hennes brottslighet sedan uppfattades.

Det vill synas, som om före häktningen någon öfverenskommelse ingåtts emellan mor och son, att denne senare skulle påtaga sig hela brottet. Att Per Nilsson, redan vid sin bekännelse inför svärfadren, hade bestämt sig härför, är klart deraf, att han då säger sig ha ensam begått mordet. Hans af naturen veka sinnelag gjorde, att han ej kunde neka då han efter mordet af svärfadren frestades till bekännelse; men hans märkvärdiga och onaturliga kärlek till modren tillät honom ej att bekänna hennes del-

aktighet. Fick sedan modren, som troligt är, tillfälle att stärka honom i denna tanke, så är det klart, hvarför han äfven inför Härads Rätten förklarade modren oskyldig. Detta hade varit vackert handladt, om föresatsen framgått från en sjelfständig karaktär; nu åter var det från den mest osjelfständiga karaktär, ty Per Nilsson visste ej af någon egen vilja, den hade uppgått i modrens, och då han visste, att modren ville synas oskyldig, så hade han endast att påtaga sig brottet ensam. Modren, nu afrättade Anna Månsdotter, måste ha varit utan all moders känsla, då hon kunda önska, att hennes son skulle så handla. Hon tänkte endast på sig sjelf.

Anna Månsdotters sinnelag före beredningen.

Anna Månsdotter har under fängelsetiden varit ytterst svår att studera, på grund deraf, att hon var fullkomligt sluten inom sig sjelf. Hon syntes vara okänslig för allt, så godt som ondt. För de vänligaste ord syntes hon lika okänslig som hon syntes likgiltig hvarje gång ett utslag förkunnade hennes dödsdom. Man såg ej en muskel röra sig i hennes ansigte. Äfven då Kongl: Majts. utslag, hvarigenom dödsdomen öfver henne stadsfästes, för henne upplästes, förråde ej en min någon inre känsla. Att hon dock ansåg det för en orättvisa, att sonen blef benådad och icke hon, har hon senare låtit förstå. Hon kunde ej finna någon skilnad i hennes och sonens brottslighet. Att hon, som varit den ledande, hade större skuld än sonen, som låtit sig leda, kunde hon ej fatta. Säkert är, att hennes sinne blef hårdare i följd af sonens benådning. Den rest af moderskärlek, som möjligen funnits qvar, försvann nu helt och hållet, så att hon t. o. m. då hon fick taga afsked af sonen — det sista sammanträffandet dem emellan — var kall och känslolös. Hon syntes ock ha blifvit mera bitter emot dem hon trodde vara hennes fiender, de hvilka hon

ansåg vara den egentliga orsaken att mordtanke hos henne uppstått. Äfven emot hennes slägtningar var hon bitter, emedan de ej arbetat för hennes benådning eller visat henne tillräcklig medömkan. Sådant var nu hennes sinnelag, när en ung prestman började hennes

Beredelse till döden.

De svårigheter han hade att bekämpa för att få hennes sinnelag ändradt till det bättre, kan man lätt tänka sig. Såvidt man kunde se, var han dock vuxen sin plats. Med en orubblig förtröstan på Guds hjälp gick han till det svåra arbetet. Ett bevis härpå är ett yttrande af honom, på fråga om möjligheten att flera prester kunde behövas för beredelsen: »Jag ämnar ej begära biträde,« sade han, »ty har Gud satt mig på denna plats, så är jag öfvertygad, att Han gifver mig kraft att utföra arbetet«. Säkerligen har han också, med sitt verkligt christliga sinne, sitt fromma nit och sitt kärleksfulla uppträdande verkat mera godt på den lifdömda, än om flera prester haft hennes beredelse om hand. Under hans ledning mildrades också hennes hårda sinne och hennes tankar togo, mot slutet af hennes lefnad, en bestämd riktning mot evigheten. Man har i tidningsreferater rörande henne påstått, att hon med förakt nekade emottaga nattvarden. Detta är ej med sanningen öfverensstämmande. På pastors fråga om hon önskade emottaga nattvarden, lär hon ha svarat: »Nej det kan vara detsamma; jag kan få nattvarden hos Gud i himmelen«. I detta yttrande ligger ej något förakt, men väl en synbar förtröstan till Guds barmhertighet. Rörande verkan af beredelsen är svårt att i öfrigt yttra något på grund af hennes in i sista stund varande slutna sinnelag. Att hon emedlertid var mjukare och bättre beredd än man i allmänhet trodde, är ganska säkert. Ett bevis härför framgår deraf, att hon, då hon ett par dagar före sin död blef uppmanad att försöka förlåta sina ovänner samt att hon äfven dervid hade att följa Jesu exempel, som på korset bad för

sina bödlar, och att hon, om hon kunde bedja en innerlig bön för sina ovänner, skulle lättare gå döden i möte, väl ej gaf något svar, men strida tårar runno ner från hennes kinder, vittnande om milda känslor. Tager man i betraktande hennes tillstånd före beredelsen, den fullkomliga brist på mottaglighet för religionens tröst, som hon då visade, samt hennes under hela tiden varande slutna sinne, så synes den unge prestmannen hafva löst sin svåra uppgift på ett ganska tillfredsställande sätt.

Afrättningen.

Anna Månsdotter hade i och för afrättningen erhållit alla de underrättelser, som för henne kunde vara nödiga för att ej något störande skulle mellankomma. Wid hennes afhemtning var hon också så lugn som möjligt. En genomskinlig oro visade sig, men hon gick med säkra steg till schavotten utan att behöfva ledas, föll sjelf ner på knä, lät förbinda sina ögon och lade derefter hufvudet ner. Då hakan kommit ner i stockens fördjupning, syntes hon blifva orolig, vred hufvudet något och lät höra ett qvidande. Detta qvidande ha några referenter ansett härleda från dödsängslan. Rätta orsaken torde dock ha varit, att hälet för hakan hade skarpa kantor, hvilka troligen skurit in i halsen och förorsakat smärta. Denna smärta blef emedlertid ej lång; bilan föll, och hufvudet skildes från kroppen. Afrättningen hade försiggått utan något störande upptråde, oaktadt många hade förutspått motstånd från hennes sida. Anna Månsdotter hade med lifvet försonat sitt brott. Den stränga lagen »lif för lif» hade ännu en gång tillämpats.

Till hvad nytta?

Det torde till det ofvan sagda ej vara ur vägen att yttra några ord rörande dödsstraffet. Är dödsstraffet nyttigt; är det nödvändigt? Jag tror ingendera delen. Dödsstraffet skall verka afskräckande för andra, säger man. Jag tror ej derpå. Jag har varit i tillfälle att tala vid en

mängd brottslingar angående tankegången vid brottets föröfvande; om någon tanke på straff öfverhufvud taget förekommer, men alla försäkra, att de ej tänka på straff, då brottet utföres. De tänka ej på straffet, men väl hur straff skall undvikas. Man har väl hört att personer, hvilka hota andra till lifvet, ha begagnat uttryck som: »Det kostar ej mera än lifstiden», eller »det kostar blott tio år»; men då brottet föröfvas, tänka de ej på straff, utan gå antingen vildt på utan tanke på följderna, eller också, som det i förevarande målet skedde, planliggas med en viss skicklighet för att undgå följderna. Något afskräckande vid afrättningar i Sverige finnes dessutom ej nu, då afrättningen verkställes inom fängelsets område och endast ett fåtal personer tillåtes närvara. Man har dessutom exempel på, att sjelfva afrättningen visat sig så litet afskräckande, att personer gått direkte från afrättsplatsen och begått mord. Det afskräckande i dödsstraffet torde således vara lika med intet. Men äfven om dödsstraffet vore för andra afskräckande, så kan med skäl frågas: Har samhället rättighet att taga den ena människans lif för att hindra en annan människa att begå brott? Det lär vara svårt att skaffa stöd för en sådan rättighet. Gör dödsstraffet då nytta såsom straff betraktadt? Ja, säger man, missdådaren oskadliggöres. Men med hvad rätt? Hvad rätt har staten mer än den enskilde att taga en människas lif? Presterskapet, som märkvärdigt nog mest ifrar för dödsstraffets bibehållande, stöder sig på bibelen. De synas ha glömt, att Jesus i sin härliga bergspredikan har gifvit oss helt andra lefnadsregler än de judiska stadgarne. Jag för min del kan inte förstå, att man kan våga taga dessa stadgar till stöd för lag i ett christligt samhälle. »Missdådaren oskadliggöres»; att detta är dödsstraffets nytta, ha alla ifrare för dödsstraffet klart för sig. Men kan man kalla det för nytta, att en människas lif tages endast för att oskadliggöra henne. Det är mer än märkvärdigt, att staten, som offrar stora summor för att få en väl ordnad fångvård, ej skulle

kunna ha andra medel att oskadliggöra en mördare än att taga hans lif. Särskildt i här föreliggande fall kan man med skäl fråga: Hvad skada hade samhället haft af Anna Månsdotter, om hon benådats till straffarbete för lifstiden?

Att en lifdömd fånge beredes till döden, innan hufvudet faller, kan ju synas visa en serdeles vacker och kärleksfull omtanka om den lifdömdes eviga välfärd. Men när gör beredelsen åsyftad nytta? När är den lifdömde verkligen beredd? Ingen kan säga detta med visshet. Beredelsetiden är dessutom en förfärlig tortur för den lifdömde. Tänke sig att i flera veckor sitta och vänta på en säker död, hvilken han ej har ringaste hopp att undvika. Presten skall visserligen genom sitt arbete mildra det förfärliga i denna tortur; men kan han det? Om den lifdömde är mäktig att tänka och reflektera, skall han ej anse prestens lära om kärlek för ett hån, då staten visar höjden af kärlekslöshet genom att taga hans lif? Eller hvad skall den lifdömde tänka om den försonlighets lära, som presten hos honom vill implanta, då staten uppträdt som den mest oförsonlige hämnare. Man tror kanske, att en lifdömd ej reflekterar öfver dylikt; men den gör det. På fråga en gång till Anna Månsdotter, om hon vore beredd att dö, lär hon ha svarat: Jag måste väl, när menniskorna äro så obarmhertiga och vilja taga mitt lif. Meningens med beredelsen är ju den, att den lifdömde skall under beredelsetiden förvandlas från ett djefvulens barn till ett Guds barn. Lyckas presten i sitt arbete med den lifdömde, så att denne före sin hädanfärd blir ett Guds barn, hvad sker då i och med denna menniskas afrättning? Jo, staten tager lifvet af ett Guds barn, det är af en menniska, som inträdt i det andliga tillstånd, som friar från syndens makt och vilde, af en menniska, som säkerligen aldrig mer skulle tjena synden. Behöfver en sådan menniska oskadliggöras? — Å andra sidan, om presten misslyckas i sin beredelse, om den lifdömde hårdnaackadt vidblifver att vara syndens barn, om allt arbete med honom är fåfångt, så att

han vid beredsetidens slut fortfarande är ett djefvulens barn. — Har staten rättighet att, ingripande i vår Herres embete, skicka ett sådant djefvulens barn till en osalig evighet förr än hans tid enligt naturens ordning är ute? Dessa frågor kunna säkerligen endast besvaras nekande. Hvad återstår då till försvar för dödsstraffet? Jo fångbevakningen, säger man, riskerar lif och lemmar, om sådana missdådare skola vistas i fängelse. Derpå vill jag endast svara, att fångbevakningen riskerar ofta lif och lemmar på vanliga fångar med vildsint lynne, och att det säkerligen ej vore farligare att handskas med det fåtal, som nu dömes till döden. Skulle så åter anses vara förhållandet, så bör man väl få antaga, att det ej vore omöjligt för staten att låta inreda fängelse, särskildt afsedt för sådana svåra missdådare, så att skadegörelse från deras sida omöjliggjordes.

Kristianstad, i Augusti 1890.

C. Schneider.
Direktör vid Länsfängelset.
